Joan Toralles - Antoni Vicens
Noticiari anys 1365-1427.
Manuscrit original. publicaria adjunta.
4 folis manuscrits
Cubertas modernas

Procedencia adquisicia a "Pro-Libris" pren ~~1000~~ 750. Pesetas. any 1957.

(Sols la 1ª part)

Publicat per mn. en la Bibl. del Ateneo Barcelona (t 1º p. 211)

(c. 1520)

Assi baix se mostra ro los antipassats nostros tot lo mes temps dela lur vida han passadas grandissimas tribulacions necessitats e miserias tant p fams guerras terratremols morts e altras arduas longuxas be tribulacions ro

Del any Mil cc lxb fins lany Mil ccc xxbj e de mes en la segons asso en molts registres autentichs dela real cort et dits be dost gtimat-
ue de q yo ne he tallades en suma lo seguent.

grans fiets

En lo mes de Janer del any Mil cc lxb fe hera tengrans fiets q no era memoria de ningu q yames hagusse tants tengrans fiets q una lengua entorn dir no romas finit vina, ne en bages ne en lo camp de tarragona no romas oliera q no mors

bernat de rabiera fo stapsar

Jtem ala pasta qui fo segy en bernat de rabiera lo qual fania tingut lo rey e era la cort en son poder q nos feya sino sos ell volia e ell era fera ma por honor q al senyor rey sen va finger vers las pts de navarra, apres lo pulsol q venir lo fost de barchina e de mauresa e de bergua e de altras lochs on era sobra dir e tornare lo ama del senyor rey. E apres lo derrer dmendres dela gaq qui segy en bernat de rabira fo stapsar a percegosa e aportire lo rap a torrer en sant saluador de brea

guerra

Ja en lo abril del any pessat roes del any Mil cc lx mj lo conte de foix fania segat amat lo conte de armanyac e tots los altras gresones ab q fehera pau. E en aqll temps lo rey de castella fania conragut tot aragon e molt pres ab tarrasio e lanores ell era sobra valencia e fania pres murcia e xiriha e molts altras lochs e alesi del mes ell pres amagalo lo bezconte dila e senyor de senrelles en talamanca en coloma e molts de altras ranallers

guerra

Jtem en lo nadal del any Mil cc lxbj fania gran tribulacio en cathalunya car gdunpte de molts gents les quals noramen les grans companyes q vinguere gpessat en castella e donc fama q queria passar en granada e ere hebere tragut del papa e del rey de fransa e era fama q ere .c. mil ardoures entar q tots los lochs de cathalunya robaue es maria g las forces e murare e enforte molts murs e lochs e vores e de yors q ere .xij. cops de companyes e q era la qu lo dur de burbu fill del rey de fransa la ma lo conte de migdela e conte de sabroya e apres no fere tants q assi passa en bernat de clagni ab qualques .xx. mil ardures e tengure fe pres de nadal en barchina mas noy deya de prenar sino los cops mayos. E apres en la posta tornes las companyes entere en castella ab lo conte de testamera e ab lo comte de dunja e ab lo conte de prades e ab molts de altras ranallers p qualque fanar guerra ab lo rey de castella, lo qual vezent q li enmane en sa terra vent sen abunqus ela mars de

Hugues abrota ratina van lo rey en rey e fer nom lo
rey en rio de castella / e no vingue a prent dita Saguerdi le
nar toledo e sibilia / e lo rey d'arago robra tota la sua terra
q fo fora de marcella /

Ed a vegada d'arago el any aul mr lxxx lo senyor rey fra
en dir a prec fr. my. frans cadrudines la ciutat e lo ro
tu e d'esser e lo forme q fo de aqua de algunas rosts
lania feras qua ell / e la sentencia pegada lanya feras gues
prestias de fomes de manera a barcelona e dins manre
fo mar pa y gran ro d'aigua mort dun qui d'ed en diella
q en abellos abs gremis e domanatge

3 En lany de aul mr lxxx any d'arcebra lo rey en sur qui
dar fort. p. any rey de castella de la batalla e fo desbaratat
en lo ronp de nagrera ab lo princep de gales qui ajdava
a conquir la terra al rey en pera q era star de possedir
e puys pedar lo rey en sur robra castella car lo rey en pera
fo pres e mori e lo dit rey en sur possei lo regne en pan

En aquest matex temps mro senyor lo papa gri de anipyo e
anaqe de star en roma ab tot lo collegi e apres a rap de ny. anys
torna en avinyo e agy mory dins bren temps

En lany de aul mr lxxi comensare vengr glanoles de vers orier
e stampare de gr rota rathalunya / e com comensare en alguna
ciutat o lor mudare se a altras gris a fer mes motisse e en
algunas rosts nay morta ninguna e a altras rosts / e agresta ma
letia regnave mes en gran fres e sufrents e comunal
lania regnave mes en gran fres e sufrents e comunal
mes dins. ny. o ny. dies morie / e ere lor q morie rosts sino
los pus vells e altras q nay morta ninguna

En lany aul mr lxxii / a vi de maig e era la segunda de
lany 1272 a 23 de dezembre passada fora de nigra ny veny fort e poderos torna
fer vn e tan gran diluni temol q tota spanya q se lesed castells e alberges se tem
en la fi mort de geronya en e se endonare / e lo lopner de spanya a la mar sos
cosa m amplita m tampoc Barcelona se endenron de la guarlanda amur e en lo castell de
sen trobe scriptures que lay lo se endenrera. p tres de la roca de las gares del castell e
aua en les cases de la ciutat lo puig se obri e molts de altres lorts se endenronne / se
si homes una cama y que molts fomes dines se enterbolie / e semblant mes fou
en aquest sen porta las gra en la mar lo terra temol / e molts molts nafen de spanys
nas del pont mayor y gasto dins gas anys / e aques era lo fin q vent fen temps plugal
dilany d'una langua fri q los blats se gbrie gros camps e gras e les eres q a sent migt
plujas e de la metanya de fomes mones e ter lor a sembra fur lania molta gent a barra e gras rots / e lo
mmagn flumen y daro gra d'sent migt a dora de despada vent rengue temps star
sel mesclo tot que de d'vent ab gran sturadar e tanja de vers pel ponent q
fora e ras tmy a castello arrenoma e tenma molts arbres / e endenroma xparets
era tot vn stany o dig mro se abrise axi o pis d'rot / e e rasts e teneres e tulades q rotsom se pensava q lo

grandissimas del morto / En lany de aul mr lxxx ny fora les messes fort sutils en
fomes del any 1580. tot lo regne d'arago / en rota stanya / e en rotes les illes / en
entra vnyaer a la plana rathalunya e gue gran restia / en valenria ya major q com
ll los cells y la embo fore en carnestoltes q fo en lany 1374 / fou pujada dna
tjor la canagnero sestaras e de mil a. c. q / e dna de spelta e de aueno a l. q
della plasa dilo ll que / e la rotera delas glans a vedo q / e ex anaue fou major q
tmos la major part de lo former puya a. xxx. sos e oun a. c. q / e molts lorts
la plasa dilo ll lay ninguno menjare sino pinyols e fues e repolls de glans / e las gens
mes a q de fanes vs p. anaue tidam de nins e los rinyes e ysles e las dones fom / e po
en pra altra volta a lo gueres fomes dna bella fembra p fim mos de pa molts gens
plasa dilas cols y a mori de fom / e no romanya ola ne bruga arrenoc ne
tota la vg pandr matins arobes ne arenas / e rotsom anana mor de fam
de tot sia lo rot den / e de rara res era gran restia qui fos a fuey de gens / e fou pus
mal temps q no era star en la primera q fou en xxx ny
ela denera dura quasi. ny. anys /

guerras lo any 1617. ate 3 Novembre En aquest matex any de aul mr lxxxy / en lo mes de
en para los fomes del sembra lo pestiu de malorque e la fermosa pruneda en
rapello pensant se que el pugnesen robar / e plagueda la
e noy pugueed res pendre / e fuen a puig serda e desalla

Nota que lo dia de la Ascensio del Senyor entra ancora la fama de gleum dos mesos / puys fou en cerdanya
Nota dos redons sobre de Cregola
Cella principal. que jura en al lumaya flumie y daro.

2. Abril. 1625. Nota que es molt gran y major remed que entra ara gieda de dit dis fins
ara idem cada mudia pera que el temps.

Ter vingue gran als 7. de Octubre
1625 que gran en
gatar ones als gat
lo cami real de pa
dret. y Onyar als
15. dis mes. que en
tra ala plana de
las cels q arriba ala
cue q gracias a
Deu no entra al lo
Cella que llegue cay
dado en quant les
bous perlo Bullir no
Cran capaci al

ren de ripoll / e de osona / e de valleses / e de comt urgell e castelo
de nadal de 1374 / eren entorn barchinona la via de lobregat
e de golada e la via de urgell e hagueren compte e eren de setcen
ts cavalcadures / e era cap mossen johan de malstrer / e lo
rey empero feu ajustar e ajustar ab molta gent e nos
volc combatre ab elles ne volc que ningun hi fos / car ells
tanguessen tota Cathalunya e tot arago sens tot perill e que
tot hom fugia de la major part de les forces / e axi elles donaren gran
dampnatge en lo regne / no ho sofferiren los bons reys ne los
bons cavallers passats / entant que ells passaren en la frontera
ra de navarra e de castella e no volc hanque passar en castella
si bessen anavan en ajuda del rey enric que era rey de castella e
fou axi en lo mes de marc de dit any lo infant de malorques
muri e les companyes van se departir e donchs per aço temps foren
tots fugits que no se feu ninguna memoria /

guerras

En lany de mil ccc lxxv entraren grans companyes en lemp
emporda les quals dit feu primer lo comte de empuries los
quals era capita e cap hun que havia nom bita / e lo rey de ara
go anava ab homes de armes e ab ballesters / mas no se desenvolupa
de treure los de la sua terra ab la gran rayno que era en los cavall
ers a banns havia dar a donar ccc florins que se nomenava a brero
que pres havia que era sens nombre / e lavons sie faceren molts ple
tes que no eren de ley de que agueren tre molta fama tots los mo
nades

guerras

En lany mil ccc lxx viii / en lo comensament del mes de nove
bre entraren moltes companyes en rossello y en Cathalunya
e en emporda les quals dit feu primer lo rey en johan ab gran
de falsos compte e deyas que eren passats ccc cavalcadures e
era cap major hun agut deya lo gran musti / e prengueren
bastant e molts altres locs de emporda e mataren e empre
sonaren moltes persones e desonraren moltes fembres / e vengueren
fins a girona / e lo rey e lo duc ajustaren tot lur poder e y anaren
e no foren bastants de treure los de la terra fins la derrera setmana
na del mes de marc que ells matexes sen volgueren anar e
axo per tal com la rayno era en la major partida dels cavallers
de cathalunya e puys per amor diables portaren sen lo beure
de rortavern que los havia anados fer en ffrança e les havia
de rontaven que los havia que venguessen en Cathalunya per tal que la destru
yguades per lo rey que venguessen en Cathalunya per tal que la destru
ysen e desfer se faceren sino que la terra no volc consentir
/ e axo feya la regina per tal co la terra no li volia donar cor
quament havia

contra los jueus

En lany mil ccc lxxxxi / a cinc jorns de agost se mogue
gran avalot en Barchinona contra los jueus / en tant que tots se
havian a batejar o a morir / e tots se batejaren sino alguns
que y moriren que foren quasi ccc xxx / e tot lo call fo barrejat
/ e semblant sen barrejaren molts per tot lo regne de arago
e per tot lo regne de navarra / e de castella e axo fo a Espanya /
lur ... mparte que nos senyor Deu demostra

guerra

En lany mil ccc lxxxxvj a cinq de febrer lo infant en
marti que era duc de mont blanc se reculli a port fangos
ab molta gent de cavall e de peu per anar conquerir lo reg
na de cicilia en lo qual moriren molta gent e bons que fo
conquest

guerra

En lany mil ccc lxxxxvii en lo mes de agost lo rey don johan
partí de Barchinona ab galeras e altras fustas e anasse a port
fangos d'aina fama que y via conquerir la ylla de cerdenya
de que tota la terra era molt alegria e li feu fer gran honor
en Barchinona quant se reculli puys tornaren a port falsos
quelles desconsellaren lo qui rey anas de ço que havia a aguer
bell ab de moneda de micer brangue e axi la anada
tornas que no se fesen res de que la terra fo molt desconten

mort lo rey en johan

/ En lany mil ccc lxxxxvj / dimecres a XIX de mayo lo
rey en johan era en emporda e apres dinar anava a caça
e quant fo en la ... mori sens que no fen oit de xpiane
que fo ... per lo gran dampnatge que havia
... / car se ... de malorques de que havia dit ...
... en la illa de malorques ... en lo mes de
... florins // En aquest mateix any en lo mes de
... la filla del rey en johan
... nobla del rey en marti duc de mont blanc
... e aço es guerra contra Catalunya e desfer entra
se ...

en lo regne ab gent de armes dient que lo regne los
despengua a ell en nom de sa muller e per dom pere vilha
[illegible] maria e [illegible] de la qual cosa [illegible] dom [illegible] que
los [illegible] eren molt alegres // a [illegible] de juny [illegible] de
roma [illegible] que era lo [illegible] de [illegible] e lo
[illegible] de [illegible] en [illegible] a la [illegible] don [illegible] rey [illegible]
[illegible] e [illegible] e los [illegible] eren a honor de la [illegible]
[illegible] dir que a lo [illegible] veja [illegible] e lur [illegible]
[illegible] per [illegible] e la terra bona e los gents males

En lany de m cccc vi / a [illegible] de mayg lo papa de luna que [illegible]
[illegible] nom apres en palays [illegible] e [illegible] de avinyo
[illegible] que don Jayme de ~~luna~~ prades / moss ffrancesch de blanes
de aranda mirer Johan de vallterra / mirer ffrancesch de blanes
moss ffrancesch de pau moss vidal de blanes e altres de la senyoria
del rey de arago eren en avinyo e de lonc temps de [illegible]
[illegible] voleren que per lo [illegible] de [illegible] de armes
[illegible] de la marinada en lo albe les embaxades [illegible] / e lo papa [illegible] de
e de bons balesters fore mesos e be ordenats / moss ffrancesch de aranda de
palays ab don Jayme de prades moss Johan [illegible] e [illegible]
[illegible] ffrancesch [illegible] moss [illegible] de dom e [illegible]
[illegible] per [illegible] de [illegible] en una [illegible] en [illegible] a
[illegible] una finestra [illegible] que era [illegible] de pau mirer Johan vall
[illegible] eren moss ffrancesch de pau [illegible] aportava
[illegible] mirer ffrancesch de blanes e [illegible]
[illegible] si no [illegible] e [illegible] lo [illegible] de [illegible]
[illegible] e no [illegible] e [illegible] se [illegible]
[illegible] en la [illegible] moss vidal de blanes moss
[illegible] moss [illegible] de [illegible] ab [illegible]
[illegible] moss [illegible] de [illegible] ab [illegible] e [illegible] que [illegible]
e [illegible] balesters [illegible] ab [illegible] emparar [illegible] de
[illegible] en lo [illegible] lo papa [illegible] de les embaxades e [illegible]
[illegible] o de [illegible] que [illegible] en [illegible] / e [illegible]
[illegible] o [illegible] en pallas / e [illegible] lo sol se [illegible]
[illegible] no [illegible] lo [illegible] que lo [illegible] en [illegible]
[illegible] lo papa ab una mula [illegible]
[illegible] mirer ffrancesch de
[illegible] mirer Johan de vallterra [illegible] en lo [illegible] de [illegible]
blanes moss ffrancesch de pau [illegible] en lo [illegible] de [illegible]
[illegible] que lo papa [illegible] lo
[illegible] lo [illegible] que [illegible]
[illegible] e [illegible] / e la [illegible] era [illegible]
[illegible] de [illegible] / lo papa aportava [illegible]
[illegible] e [illegible] e lo [illegible]
[illegible] e [illegible] de [illegible] lo [illegible]
[illegible] de [illegible] e [illegible] lo [illegible] de Jesu Xrist
[illegible] en los [illegible] en una [illegible] lo [illegible] en [illegible] / e [illegible]
[illegible] a [illegible] reynart que es en [illegible] / don Jayme de prades
los [illegible] mirer [illegible] don Jayme de prades e moss Johan
en ffrancesch de aranda moss ffrancesch [illegible] e moss Johan
romano que eren [illegible] en lo [illegible] que si lo papa
[illegible] ab los senyors que eren [illegible]
[illegible] de avinyo [illegible] lo papa [illegible]
[illegible] de [illegible] reynart [illegible] molt [illegible]
[illegible] don Jayme [illegible] lo papa [illegible] de [illegible] tots los
[illegible] que [illegible] lo papa [illegible] e [illegible] tots los
[illegible] a [illegible] que la [illegible] e [illegible] los cardenals e la
[illegible] lo [illegible] / e de aço tots los [illegible] que los
altres [illegible] molt [illegible] que no [illegible] que los
[illegible] de avinyo [illegible] molt [illegible] e [illegible]
[illegible] / e [illegible] que [illegible] moss vidal
[illegible] / [illegible] lo [illegible] e balesters [illegible] en de
de blanes e tots los [illegible] de [illegible] de
[illegible] del papa [illegible] que [illegible] de avinyo [illegible] al papa
[illegible] avinyo / e [illegible] los de avinyo [illegible] per [illegible]
que los [illegible] de [illegible] en lo [illegible] que [illegible] /
[illegible] reynart [illegible] en lo [illegible] que era en los
[illegible] la ~~obe~~ obbediencia que no [illegible] de la [illegible] que era en los
cardenals / que era [illegible] aço [illegible] /
Dimecres a [illegible] de [illegible] del any de m cccc viii / lo papa
benet terç [illegible] de [illegible] e [illegible] que [illegible]
lo rey de [illegible] era mort en [illegible]

papa de luna [illegible] palays

[illegible] lo blat [illegible] en Gerona [illegible] aportant [illegible] la farina de [illegible] st. elm [illegible] barcelona [illegible] infinits [illegible] cordia de [illegible] que moltes [illegible]

papa benet xiii

Memorial delas guerres lany 1580 lo blat per venda valia

lo plasio la migera a 3 ll
lo ordi no sen troba lo
vi blanch a 2 ll 10 s la
bota del oli 9 s ll
lo vi vermell a 4 ll
lo vi clover 4 ll

nova q podria esser qell cay sor lo regne d'Arago/
lo papa feu gran dol/ e no sentemp/ e lo dilme
gli d'agri e dimarts ab arribo q fun nigu de bolles
lo dijs segent q lo dany del dit mes venia sta ira a
seyor rey q ab enta gracia d'Sant Jeuan fesa gunia
ta la nova bella gracia ab lo raidmolls
mag d'relova mag Jenim arago/ mag Sant Jeuan e mag
lo gran Espagi e cogy ser grimamer fins dimarts d'abril
d'setembre segent q lo seyor rey p
p mallo dona margarida de prades e lo papa
e mesa diens Jenes Jomes benedamo
dim lo papa feu veur ginar ala roma
gues dones dolldonzella cogy sereuna
mes Jenna en Barcelona e
e fo la sua sola de enlo palau mayor del seyor rey en la
qual o cay Jo ombr d'Jurany en la sala d'
tenir y sistoy

guerra

E lo dit any de Aul mt dny en d'sepre a vend de mag lo sal
gri de Berguedà ab amor en Jenya e segens que
men en denne a
de x en xij jones
ab los quals
ri la Illa el molt d'el seyor en marti rey d'Sicilia
mal de temps les de Roma
mag per ranelles e arrubre
gell Illa de Jenya

guerra

D mega a vend de setmy Aul mt dny los
rides e ligams
pagaren los catalans
e molt poderosamen
de bey sirs en
e non ens e fo volentir d'seu
segent fey rom arrimadenes
marnellos y
gresed les
e marro sens resistenna
la sala d'
nolos
e los catalans
e
los sens
tots de
tots les catalans / e
stay de dur lengha e mija
mars e
regnes
L any Aul mt xxbij en lomes d'mary romesa en gra terra remol q
que en agst bybar d'Gona en derrora Jun lorb quis seya mer e osor
omoles / e sant Pelliu de peyrols e molts
Jins e rey mori ningu
e dormij alli ab
terra remol

En lo dit any axb de maig feu en gra terra remol q en derro
en dur bybar / olot / Capell Pollit / ridaure / santa pau / lo
mayol e altras
roa q muda Jun bosch d'vers q era
e axi muda signe e es en Jun mas quis nomena lo mas dal
d'bas / morin dues jornadas en dir lor d'olot xb jones / e entre
los altras una dona ab ny infans ab q fugie / e ab ella
grana / e mori depus lo palau del dit lorb era la dona mallo
Jamme arenys tijedor e era filla de ronyll d'ridaura en
los altres lors
jamps de jana
agilles los de mes e segens a capell Pollit lo dia de ma dona rendalle
del segon any q torna fer tam gran terra remol q torna en derro
rar / capell Pollit / e olot / e tota la ball de biarnya / ela real / e camp
rodon e puig
arcell Pollit
ab gran jones
jones
enderrom
r xxxx jones / e depus capell Pollit
jones
Ab terra remol

Las bons de ames

mesa diens Jenes

Tenta de amano olot lo q ra dia Sanya master pastor xxij mi gerab formes pietat era

Fams en Gerona

Memoria delas grans fams he restias fetes en la ciutat de Gona / Barchelona primya e quasi p tota Catalunya q yo anthony bicens de vistes en aquest any de Abril D xxij e del ombria pesar en sa q renij xxij de marc any predit enq la miga del formes era pujada ala plaça e se venya du dia a xxx bim q la miga / arga

mestal	ij xij g
Ordi	ll xiij s
Cinade	ll xij g
Ffanas	j ll iij
Spelta	j ll iij
arros quijar	iij ll g
bota d'oli	iij ll j
palla quijar	ll x g
ruios roiteo	ll iij g
ffaucells roide	ll iij g
nog roiteo	ll g
pomfos liura	ll g
arros liura	ll g bim
ffigos liura	ll g
ayllsla fer	ll g
lantias roide	ll iij g
vi d'mel roide	ll iij g
vi blanc roide	ll iij g
ranana roia	ll b g
ffdeg liura	j ll iij g
og dimer d'ny	ll g
nes raps broies	ll g
lenya e carbo bon	
mesnar / resa era	
de gran ffeym la	
ta mesfiura de fo	
mer q no amp	
nes yo ne amp	
xxxx g mes	
nonyj benp	
lar fia	

terra remol

altra terra remol

Las bons de ames

Priuilegium consulum maris ac
ipsorum consulum Judicum appella/
tionum Gerunde./

Hoc est translatum fideliter sumptum mandato domini duc
a quadam carta in registro curie dicti ducis granata quarta
decima principatus sumenta registrata quemadmodum in eadem
et per dictum registrum liquide apparet cuius tenor talis est.
Nos Infans Johannes Gerundensis dux regis primogenitus
Aragonum et terrarum generalis Gubernator ducatus
Gerunde et comes Cerdanie. Quia non redit ad
gloriam et commodum subditis ad presens sicut ea quibus liqui
amplius
~~[illegible]~~ et quibus solempniter pertinere noscuntur et
comodum equitas qua breuius ranscripsimus dubio mi/
nistratur manu largiflua concedimus et donamus
hinc est quod cum mutuus Gerunde quod diu in duratus
fuerit ex multis inter ceteros sin/
gulis aliquid exortis multis inter mercatores et
mercatorum popularia multaque mercimonia et res
per eundo et remendo tam per terra quam per mare
quo modo distantia est remota debantur por/
tendum ex multis undique mundi partibus ibique vendan
tur et emantur ex quibus inter mercatores et alios con/
tractantes pretium rerum et eorum questiones et
controuersie oriuntur quod breuiter et more mercantili
et non astricto iure iudicium expedit et stipit. Hinc
ad humiles supplicationem per fidelem consiliarium nostrum
Franciscum Bagudani militem et per dilectum nostrum Ceno/
ad nos Gardenga destinatum propterea nos fideles
re plenis carte mee mutuis utrumque valuimus per nos et
omnes successores meos concedimus et donamus
omnes successores meos consulatum Gerunde ac ipsum mutuum
Comunibus dicte mutuum habere possint
ans et deinde duos et eorum successores habere possint annis tamen
consules mercatorum dictum duos per annos
mercatorum abtas superiores et idoneas
habeant et habere possint omnes iudices appellorum
q fient a sentencis per ipsos consules latas
et iudices appellorum per mercatores dicte mutuum
sen eorum maiorem partem eligantur et nominentur in
primo sitis dominico festo sancti Marci et sic de
inde anno quoque in eodem termino sive festo et ge
eadem festum electe eadem die habeant per dictos
eligentes vobis dictum mutuum dicte mutuum et per ipsos
mutuos binuo dicte mutuum presentari in curia posse
eedem festum electe firmare et assecurare
ant per consules et iudices appellationum mercatorum
in mutuum Barcinone firmat et assecurat assen
tam / nostri ipsis consulibus qui electi anno quoque
fuerint et est dictum concedimus et potestatem ple
nariam elargimur quod possint regnosere
et singulares terminare omnes et singulos tractatus
questiones et controuersias inter eos quod inter
ar mercature quemque tam in mari quam in terra
inter mercatores patronos marinerios curritores
et alios quoslibet personas dicte artis mercature
quomodo cumque quemque et quidem / Statutes

consules mercatorum

iudices appellationum

3

et ordinaret et corporate maneat cognitiones pro
causis et super eis que ab ipsis seu eorum sententia seu expressa
non liceat nisi semel dumtaxat appellare (*nisi semel liceat appellare*)
seu etiam reclamare / Et comuni ad judicem appellari
mercatores diu de sive festo
anno quolibet die eodem eligendo
ad dominum dominum regem seu nos ipsius ac nostros officiales
ac alium quemcumque judicem et personam appellare habeat
seu etiam reclamare // quique judices de ipsis appellationibus
cognoscat ac super eis decidat et ipsas infra
debito terminet et declaret // Et quod post ad nos
vel ad quemcumque alium ulterius appellari non possit ac
habere recursum quoquomodo pronunciata et declarata
[illegible] habeant rei judicate ac etiam execucionem et sic officiales nostri
[illegible] seu nos [illegible]
indicato [illegible] ac etiam declarata // Et de
de sententiis declarationibus et processibus dictos consules
et judices appellationis ferendis seu faciendis melius
appareat volumus et concedimus quod dicti consules eligant
et habeant unum bonum et sufficientem notarium
[illegible] predictum [illegible]
scriptor [illegible] // Et ut predicti consules et
judices appellationum eorum valeant melius officium
se ipsi consules eligant et habeant eligere et habere
possint unum nuncium sive virgarium qui mandato
[illegible] execuciones et distinctiones
[illegible] consules seu judicem appellationum eorundem
[illegible] ac mandato / [illegible] sive vir-
garius virgam seu bastonem signo regali
[illegible] portare habeat et teneat et
habeat [illegible] facere servitores et firmare quas
[illegible] consulatus / Ceterum
[illegible] nullus teneatur [illegible] stipendiis militare sed
[illegible] volumus et concedimus quod dicti
mercatores seu eorum maiores [illegible] consulibus judici
notario nuncio seu virgario salaria taxata valeant
[illegible] beneuisum / que quidem salaria taxata ex-
[illegible] hoc modo videlicet quod de omnibus
et singulis causis seu questionibus que coram dictis consulibus
ventilabuntur et per ipsos finaliter terminabuntur
habeant et recipiant dicti consules quatuor denarios
pro qualibet libra quantitatis petite coram ipsis sit
duo denarios a quolibet parte / de quaquidem summa ex dictis
quatuor denariis prouenientes salaria predictis consulibus
judici notario et nuncio dictos mercatores taxata [illegible]
ne anni integre exsoluantur // Et si quid ex dicta summa
[illegible] fuerit solutis dictis salariis [illegible]
[illegible] et applicetur // Et si quid defuerit ad sol-
vendum dicta salaria per iuratos et [illegible]
de bonis ipsius fiat [illegible] complementum // Demum
[illegible] consules et judices appellationum et nuncius [illegible]
per nos [illegible] concessi melius et magis
[illegible] concessa per nos [illegible]
[illegible] et potestate plenaria elargimur quod ipsi consules
judices notarius et nuncius consulatus [illegible]
[illegible] valeant [illegible] et omnibus aliis quan-
[illegible] illis privilegiis libertatibus et potestatibus quibus
[illegible] consules judices notarius et nuncius consulatus [illegible]

Margin notes (left):

nisi semel liceat appellare

Quod non possint ulterius appellari / vide in [illegible] domini regis Johannis [illegible] consulibus [illegible] 35

Quod consules eligant unum bonum et sufficientem notarium

Quod possint habere unum nuncium sive virgarium

[illegible] signo regali depicta

De salariis recipiendis et taxandis [illegible] beneuisum

quatuor denarios pro libra [illegible] duo denarios a quolibet parte

4

[illegible] consulatus [illegible] possint [illegible]

Margin notes (right):

De taxacione salariorum [illegible]

In fine anni exsoluantur [illegible] ad quod fuerit taxatum

et si defuerit fiat complementum per iuratos de bonis [illegible]

[illegible] ardissimus pandere et assertis pauis [illegible]
[illegible] populis pfentis nostrae pfiteri et [illegible] certum [illegible]
[illegible] in Catalonia diuisio et Baiulo Ciuitatis Cerdanie
[illegible] officialibus diuersis dni regis et nostris bel
[illegible] et singulis [illegible] pfente nram concessionem
[illegible] pariter et [illegible] pfente
et ordinationem teneat et obseruet et obseruari fa
ciat et no contrauenire neque aliquo contrauenire pfiteri
aliqua ratione // Et de predicta pte nos concessimus maiori
[illegible] firmitate pariter pte dni dei et eius
sancte matris Ecclesie mandauimus nos corporaliter et
[illegible] otium attendere et complere tenere et obseruare
et no pferre aliquo pretextu causa vel
ratione // Iuraui rex et testimonium [illegible] pfentibus fieri
mus sigillo pendenti eius communiri // Datum Barchi
none quartadecima die Octobris anno dni millesimo
tricentesimo octogesimo quinto /

II dia / et alii [illegible]

Signum [illegible] Infantis Johannis Secundi dni regis pri
mogeniti eiusdem regnorum et terrarum generalis
Gubernatoris dictorum dni et comitis
Cerdanie pfatum ratum et firmum et iuratum per omnia
gentis
Testes sunt gratiam Vicensis Episcopus // Andreas de Ure
[illegible] // Dalmacius Vicecomes de Rocaberti
[illegible] // Johannes de Gurrea / et Berengarius de Cerda consiliarii et
[illegible]

Sig [illegible] Ego Petrus de Salamanca scriptorum dni
dni Infantis qui predicta de mandato ipsius scribi fecit et
[illegible] in hac rasis et emendatis in [illegible] et
[illegible] dictum sigillum et in dorso [illegible]
in eadem omnibus et [illegible] Signum

Signum [illegible] Infantis Johannis Secundi dni regis pri
mogeniti eiusdem regnorum et terrarum generalis
Gubernatoris dictorum dni et comitis
Cerdanie qui hunc transtulit a suo originali
simpliciter et in eadem Legitime comparato auctoritate
interponimus fiat et decretum adhibimus per manum
fidelis scriptoris mei Johannis Robiol ciuis Ilerdensis
anno a natiuitate dni millesimo CCCLXXXVI et eadem sigillum
meum appendimus dignum apponendum in testimonium
premissorum // Petrus [illegible]

Sig [illegible] Ego Johannes Robiol scriptorum
domini dicti dni qui transtulit
a suo originali simpliciter et in
eadem legitime comparauit et in
[illegible] publicam formam scribi fecit et rasis et
emendatis in linea septima et [illegible] regnorum et
terrarum generalis dni [illegible] concedimus
et [illegible]

NOTICIARI CATALÀ DELS SEGLES XIV Y XV

DURANT un o dos desenis, a comptar des del 1510, lo bon gironí N'Antoni Vicens dedicava los dies festius y àdhuc altres no feriats, matí y vespre, a trelladar en sengles fulles los textes legals y algunes curiositats que més l'interessaven. Feya son treball en l'Arxiu de Girona, 'hont devía estar adscrit com escrivent. La tasca de curiós y amant de les coses gironines queda consignada en un voluminós lligall de més de 300 folis plens de lletreta manuscrita gòtica, dels quals n'hem pogut aconseguir dues terceres parts per haverse dispersat los cent primers fulls. També havía dedicat sos lleures a *il·lustrar* alguns llibres d'estampa d'acort ab ses aficions, seguint en això les petjades d'un eximi contemporani sen, En Pere Miquel Carbonell, doctíssim historiayre y arxiver reyal, que's complavía en omplir de notes los amples marges dels llibres que posseía y posanthi sens falla en cada un, que l'havía comprat y pagat : *Petrus Michael Carbonellus comparauit pretio exoluto...* Un exemplar incunable de les *Constitutions de Catalunya* que hem adquirit simultaniament ab aquells papers, està ple de sos comentaris marginals y fins d'interessants dibuixos, y, com En Carbonell, fa constar En Vicens al peu del colofó (Barcelona, 22 febrer de 1495),* que són fets de la seva mà y que'l llibre li costà trenta sous y sis diners y altres sis diners pagats a En Roch traginer per portarles a Girona.

Entre'ls innombrables escrits en llatí y català dels papers a que fem referencia, se'n troben alguns, molt pochs, que no són textes legals. Al foli 218 comença unes sumaries *Divisiones decem nacionum totius christianitatis*, que segons ell són : llatins, grechs, jueus, jacobites, nestorians, moronites, armenis, georgians y moçàrabs. La causa de tanta divisió, segons lo bon Vicens, es deguda a que'ls primitius cristians no pogueren celebrar concilis generals, de lo qual s'aprofitaven los heretges.

* Posemhi una nota de bibliòfil satisfet. Aquest exemplar es un més que s'ha d'afegir als *dos* únichs fins ara coneguts que tenen colofó.

En los primers folis hi figura un interessantíssim recull del regiment processal del *Consolat de Mar* de Barcelona, que pensem publicar en altre lloch.

Des del començament del foli 303 fins al mig del 305 s'hi llegeix un curiós noticiari de malestrugances ocorregudes a Catalunya des de l'any 1365 al 1427, en lo qual, tot descrivint fets prou coneguts, s'hi troben detalls inèdits *de visu* que'ls donen interès y relleu.

Noti's que si bé N'Antoni Vicens sembla lo recopilador d'aquests fets, y així resulta de la capsalera del seu treball continuat entre les demés copies hont repetides vegades hi consta el seu nom, no ho es ell l'autor ni'l recopilador, siuó solamente lo copista, com de tot lo demés. Al final de les notes se diu : *e yo Johan Toralles, ciutada de Vic, viu totes les dites cosas com es continuat.* Aquest vigatà Toralles es, donchs, l'autor del *Noticiari.* En Vicens, després de copiarlo, hi afegí alguna nota als últims marges, parlant de fams a Girona en la seva època y no ho hem copiat per son escàs interès, ja que sols porta l'alt preu a que havíen arribat los queviures. Un altre posseidor del manuscrit en èpoques posteriors hi afegí altra nota marginal sobre una inundació ocorreguda a Girona a la fi del segle XVI y també se'n troba una quasi illegible del XVII.

Mes lo interessant es el document sencer, tal com ve anunciat en son títol, que publiquem sense comentaris històrichs, perquè no escauen en aquestes plaues, y sense remarcar algunes frases pintoresques que bé les trobarà y sabrà subratllarles lo lector que's vulla fixar en aquest text que considerem absolutament inèdit.

«*Assi baix se mostra com los antipassats nostros tot lo temps de la lur vida han passadas grandissimas tribulacions, necessitats e miserias; tant per fams, guerras, terratremols, morts e altras arduas conguxas he tribulacions, com altrament; del any Mil CCCLXV fins lany Mil CCCCXXVII e de mes en la. Segons asso en molts registres auctentichs de la real cort et aliis he vist continuat, de que yo ne he tralladat en suma lo seguent.*

Grans frets. — En lo mes de Janer del any Mil CCCLXV feheren ten grans ffrets que no era memoria de ningu que yames haguessen vists ten grans frets, que una legua entorn Vic no romas serment viua ne en Bages ne en lo camp de Terragona no romas oliuera que no moris.

Bernat de Cabrera fo scapsat. — Item a la pasca quis segui, en Bernat de Cabrera hauia tingut lo rey e tota la cort en son poder que no si feya sino so que ell volia e a ell era feta major honor que al senyor rey. Sen va fuger vers las parts de Nauarra, apres lo juliol que venc lo host de Barchinona e de Manresa e de Bergua e de altras lochs anaren sobra Vic e tornaren lo a ma del senyor rey. E apres lo derrer diuendres del agost quis segui, en Bernat de Cabrera fo scapsat a Seregossa e aportaren lo cap a soterrar a sanct Saluador de Bre[d]a.

G[u]erra. — Ya en lo abril del any pessat, soes del any Mil CCCLXIIIJ°, lo comte de Foix hauia dexat anar lo comte de Armanyac e tots los altras presones ab qne feheren pau. E en aquell temps lo rey de Castella hauia corragut tot Arago e molt pres ab traycio e lauores ell era sobra Valencia e hauia pres Muruedra e Xiricha e molts altras lochs e a la fi del mes ell pres a Magalo lo veçcomte dila e senyor de Centelles, eu Talamanca, en Coloma e molts de altras cauallers.

Guerra. — Item en lo nadal del any Mil CCCLXVJ hauia gran tribulacio en Cathalunya e aço per dupte de moltes gens les quals nominauen *les grans companyes* que vingueren per pessar en Castella e dauan forma que querian* passar en Granada e reberen trahut del papa e del rey de Ffrança, e era forma que eren C. mª caualcaduras en tant que tots los lochs de Cathalunya robauen es matian per las forçes e murauen e enfortien moltes ciutats e lochs e viles e deyas que eren xijª caps de companyas e que ere la hu lo duc de Burbu fill del rey de Ffrança, laltra lo comte de Migevila e comte de Savoya, e apres no foren tants que assi passa en Bertran de Claqui ab qualques xxª caualcaduras e tengueren festes de Nadal en Barchinona, mas noy dexaren intrar sino los caps majos. E apres en la pasca totas las companyes entraren en Castella ab lo comte de Trestamena e ab lo comte de Dinia e ab lo comte de Pradas e ab molts de altras cauallers per combatra e hauer guerra ab lo rey de Castella, lo qual vehent que li entrauen en la terra venc sen a Burgus, e la ciutat de Burgues ab tota sa terra van lo coronar rey e hac nom lo rey Enric de Castella, e com vingue a sanct Johan hagueren li leuat Toledo e Sibilia e lo rey de Arago cobra tota la sua terra, que fo cosa de merauella.

Item a XXV de agost del any mil CCCLXVJ lo senyor rey intra en Vic e stec hi IIIJ jorns e adjudicas la ciutat e lo comtat e desposseh i lo comte que fo de Osona per algunas cosas hauia fetes contra ell e la satmana pessada hauia fetas grans justicias de homens de Manresa a Barchinona e dins Manresa matexa, per tant com hauian mort hun qui deyan en Vilella qui era ab ells ab sagrament e homanatge.

Guerra. — En lany de mil CCCLXVIJ a tres de satembra lo rey Enric qui hac stat j. any rey de Castella, perde la batalla e fo desbaratat en lo camp de Naguera ab lo princep de Gales qui aydaua a conquerir la terra al rey en Pera qui era stat desposseh it e puys per auant lo rey Enric cobra Castella, car lo rey en Pera fo pres e mori e lo dit rey Enric possei lo regna en pau.

En aquest mateix temps nostro senyor lo papa parti de Auinyo e anassen per star en Roma ab tot lo collegi e apres a cap de IIJ, anys torna en Auinyo e aqui mori dins breu temps.

Mortaldats de pustolas o glanolas. — En lany mil CCCLXXJ comensaren venir glanoles de vers orient e scamparen se per tota Cathalunya e com comensauen en alguna ciutat o loch mudavense a altras parts ahunt nos morissen e en algunas casas

* De *querere* buscar, procurar.

noy moria ningu; e aquesta malaltia regnaua mes en persones jouens e infants, e comunament dins .iij. o .iiij. dies morien e ere loch que morien tots fins los pus vells e altras que noy moria ningu.

Terratremol. — En lany mil CCCLXIIJ a .ij. de març e era lo segon dia de coresma, passada hora de mija nit venc fort e poderos terratremol per tota Spanya que sglesies, castells e alberchs se feneren e se endorracaren e lo cloquer de sancta Maria la Mar de Barchinona se enderroca de la garlanda amunt e en lo castell de Olo se enderroca .j. tros de la torra de las parets del castell e lo puig se obri e molts de altros lochs se enderrocaren. E moltes fonts viues se enterbolien. E semblantment fou en la mar lo terratremol, e moltes voltes ne fen despuys dins dos anys.

Diluui de plujas e de vents. — E apres en lo stiu qui venc feu tantas plujas que los blats se perdien per los camps e per las eras que a sanct Miquell de satembra hic hauia molta gent a batra e quasi tots. E lo dia de sanct Miquell a hora de despertada venc negra tempestat de vent ab gran scuradat e venia de vers sol ponent que arrencaua e trencaua molts arbres e enderrocaua parets e cases e terreres e teulades que tothom se pensaua que lo mon se abisas axi o peris de tot.

Grandissimas fams. — En lany de mil CCCLXXIIIJ. foren les messes fort sutils en tot lo regna de Arago en tota ffrança e en totes las illas. En Cathalunya hague gran crestia, en Valencia ya major que com foren en carnestoltes qui foren eu lany 1374, fou pujada una cortera de forment a ccxx sous e una de ordi a lxxx sous e una de farres e de mil a c. sous e una de spelta e de auena a l. sous, e la cortera de las glans a xxxv sous, e per auant fou major, que lo forment puja a [c]cxxx sous e ordi a c. sous. En molts lochs no menjauen sino pinyols e serues e copols de glans e les gens anauen cridant de nits per las ciutats e per las vilas ¡fam! e poguerets hauer una bella fembra per hun tros de pa. Moltes gens morien de fam e no romania ort ni bruguera a trencar ne molins a robar ne a trencar e tothom anaua mort de fam e de tota res era gran crestia qui fos a seruey de gens. E ffou pus mal temps que no era stat en la primera qui fou en xxxiiij, e la derrera dura quasi .iij. anys.

Guerras. — En aquest mateix any de mil CCCLXXIIIJ en lo mes de octubra, lo infant de Malorque e sa germana intraren en Rossello pensantse quel puguessen cobrar e stigueren a Vilafranca de Conflent dos mesos. Puys foren en Cerdanya e noy pugueren res pendra e foren a Puig cerda e deuallaren per Ripoll e per Osona e per Vallers e per sanct Culgat. E a festes de Nadal de 1374 eren entorn Barchinona e [faheren] via per lobregat e per Golada e la via de Urgell e fayhen compte eren de .vi. en .vii. milia caualcadures e eren cap mossen Johan de Malstret. E lo rey en Pera staua a Seruera aplegat ab molta gent e nos volc combatra ab ells ne volc que ningu si combates e axi ells trauessaren tota Cathalunya e tot Arago sens tot perill que tothom fugia es matía per les forces e axi ells donaren gran dapnatge en lo regne. No ho soferiren los bons reys ne los bons vassalls passats entant que ells passaren en la frontera de Nauarra e de Castella pero nols jaquiren intrar en Castella si be se

anauen en ajuda del rey Enrich qui era rey de Castella, e stant axi en lo mes de març de dit any lo infant de Malorque muri e les companyes van se departir e dins pochs temps foren tots fusos que no sen feu ninguna memoria.

Guerras. — En lany de mil CCCLXXXV entraren grans companyes en Empurda les quals hic feu intrar lo comte de Empuries de les quals ere capita e cap hun qui hauia nom Vita. E lo rey de Arago anay ab homens de armes e ab balestes mas no fo bestant de trer lo de la sua terra ab la gran traycio qui era en los cauallers, abans lurs hac a donar viij.ª florins que sen anassen ab tot ço que pres hauian qui era sens nombre. E lauons sic faheren molts florins qui no eren de ley de que hagueren fort mala fama tots los monaders.

Guerras. — En lany mil CCCLXXXVIIIJ.º en lo comensament del mes de Nohembra entraven moltes companyes en Rossello y en Cathalunya e en Empurda les quals hic feu intrar lo rey en Johan ab consell de falsos conselles e deyes que eren pessats xviij.ª caualcadures e eren cap major hun a qui deyen lo gran musti. E prengueren Bascara e molts altras lochs de Empurda e mataren e empresonaren moltes persones e desonraren moltes fembres e corregueren fins a Girona. E lo rey e lo duc ajustaren tot lur poder ey anaren e no foren bastants de trer los de la terra fins la derrera satmana del mes de març que ells matexos sen volgueren anar e aço per tal com la traycio era en la major partida dels cauallers de Cathalunya e puys per auant diables portaren sen lo vezcomte de Rocaberti qui las hauia anades cercar en ffrança e les hauia pagades per lo rey que vinguessen eu Cathalunya per tal que la destruissen e de fet se fahera sino que la terra nou volch consentir. E aço feya la regina per tal com la terra no li volia donar tot quant hauia.

Contra los Jueus. — En lany mil CCCLXXXXJ. a sinc jorns de agost se mogue gran aualot en Barchinona contra los jueus en tant que tots se hauian a batejar o a morir, e tots se batejaren sino alguns quiy moriren qui foren qualque .ccxxx. e tot lo call fo barrejat. E semblant sen barrejaren molts per tot lo regna de Arago e per tot lo regna de Nauarra e de Castello, e aso fo asenyalat miracle que nostro senyor hi demostra.

Guerra. — En lany mil CCCLXXXXIJ a xvij de ffebrer lo infant en Marti qui era duc de Mont blanc se reculli a Port fangos ab molta gent de caual e de peu per anar conquerir lo regna de Cicilia en lo qual moriren molta gent abans que fos conquest.

Guerra. — En lany mil CCCLXXXXIIIJ en lo mes de agost lo rey don Johan parti de Barchinona ab galeras e altras fustas e anassen a Port fangos donant fama que iria conquerir la illa de Sardenya de que tota la terra era molt alegra e li fou feta gran honor en Barchinona quant se reculli. Puys com foren a dit port falsos conselles desconsellaren li que noy anas. Dix se hauia hagut bell colp de moneda de miçer Branque e axi la anada romas que no sen feu res de que la terra fo molt descontenta.

Mori lo rey en Johan. — E en lany mil CCCLXXXXVJ diuendres a dos de juny, lo rey en Johan era en Empurda e apres dinar ana a cassa e quant fo en la cassa muri

sens que no feu ordre de christia ne confessa. E aço se dix li venc per lo gran dapnatge que hauia dat en la illa de Malorque de que hauia trets duens milia florins. En aquest any en lo mes de satembra lo comte de Foix qui hauia la filla del rey en Johan neboda del rey en Marti duc de Mont blanc, se va alsar a fer guerra contra Cathalunya e de fet entra en lo regne ab gent de armes dihent que lo regna li pertanyia a ell en nom de sa muller e tothom se recullia es matia per forses, de la qual cosa tothom conaxia que los cauallers eren molt alegras. A vij. de juny yo parti de Roma per tornarmen que era lo sendema de sinquagerma e lo jorn de Corpus Christi fui en Pisa a la professo e viu quey segauen e batien e matien blat per les eres a honor de la fe sancta. Perqueus dic que a la forqua vaja lur christianisme e lur vida. Les virtuts son sanctes e la terra bona e les gens males.

Lo papa de Luna isque de palas. — En lany mil CCCCIIJ, a xxij de març lo papa de Luna qui hauia stat com a pres en palays iiij anys e mig, axi de Auinyo desfressat, ço es que don Jayme de Prades, mossen Francesc de Aranda, miçer Johan de Vallterra, micer Francesch de Blanes, mossen Franci de Pau, mossen Vidal de Blanes, e altras de la senyoria del rey de Arago eren en Auiuyo e de lonc temps hi hauian fet pertret, e quant veheren qne hac loch donaren hi recapte que dit dia a la matinada en lo albe les emboscades de homens de armes e de bons balestes foren meses e be ordenades, e lo papa exi de palays ab don Jayme de Prades, mossen Francesc daranda he mestra Francesc Ribalta, mossen Johan Romano e isqueren per una patita porta qui es deners nostra dona de Dom e scalaren se per una finestra poque qui exia en una casa enderrocada a part de solixent ahon eren mossen Franci de Pau, micer Johan Vallterra, micer Francesc de Blanes e hun scuder qui aportaua una arpa perque si trobassen ningu que sonas per tal que no fossen conaguts, e no trobaren ningu e meteren lo al hostal de sanct Anthoni en la fustaria major fins los portals se obriren. E dins la casa ahon se scalauen eren mossen Vidal de Blanes, mossen Dalmau darnills, mossen Robi de Brotamunt ab xj. bacinets e xv balestes be avisats ab senyals e talayes que si en sa exida o en lo portal lo papa hagues empatxament de preso o de altra cosa que sortissen de las enboscades e ho morir o recobrarlo e tornarlo en pallas. E fon ventura que aquell mati no se obri lo portal fins que lo sol fo exit e aquella hora caualca lo papa en una mula e anaren sen ab ell micer Johan de Valterra, micer Francesc de Blanes, mossen Franci de Pau e dos altres. En lo pont de Rose hac .iiij. guardes e apres que lo papa fo pessat la una de las guardas lo regonec e dix volia veura qui era volent lo pendra per lo bras, e per hun dels sobredits li fo posada la ma als pits dient se tiras arrera e la barcha era aqui aparellada e muntaren e anaren sen. Lo papa aportaua una cota larga e .j. manto doliueta fins a mige came e lo caparo, vestit ab un gran barret de vibra e .j. cota dasser sobra lo gipo, e portaua en los pits en una bossa lo pretios cors de Jesu Christ. E axi sen anaren a Castell Reynart qui es en Prohensa. E de continent las gordes faeren gran ramor per la qual don Jayme de Prades e en Francesc daranda, mestra Francesc Ribalto e mossen Johan Romano

qui eren romasos en lo hostal per tal que si lo papa fos enpatxat li ajudassen ab los senyals qui eren empresos cascu de ells, isque de Auinyo com millor pogue sens lesio, e don Jayme fonch a Castell Reynart ans que lo papa segues a taula a dinar de que lo papa per sobra de guaig fo molt atribulat e comensa a plorar en tant quel abressa e besa tots los altres qui foren lo present dia. E de aço tots los cardenals e la ciutat de Auinyo foren molt anujats que no seberen que los hac deuengut e conagueren que catalans saberen tractar fehenes com es master. Dins lo palas romas per capita mossen Vidal de Blanes e tots los homens darmes e balestes qui eren en defensio del papa en tant que eren be bestants de defendres de tot Aninyo. E apres los de Auinyo demanaren perdo al papa qui los perdona graciosament e quant hac stat .xv. jorns ha Castell Reynart anassen en lo comtat de Ven axi que li torna la obbediencia que no stec per la traycio qui era en los cardenals. Que sera per auant, axo sab Deu.

Papa Benet XIII.e — Mestra Viçens Ferrer. Dimenge a iiij de agost del any mil CCCCVIIIJ lo papa Benet tretze era ha Hostalric e aqui hague noua com lo rey de Cicilia era mort, e fo la pus mala noua que podia esser per ell e per tot lo regna de Arago; perque lo papa feu gran dol *et non sine causa.* E lo dilluns gran mati parti de aqui e dimarts a vj. arriba a sanct Culgat de Vallers e lo dijous seguent que fo a viij. del dit mes venc a la torra del senyor rey qui es en la parroquia de sanct Jeruasi costa Çarria qui hi nom Bella guarda ab v. cardinals ço es mossen Darig, mossen de Tolosa, mossen de Munt arago mossen de sant Jordi e mossen de sant Eustachi e aqui stec continuament fins dimarts a xvij. de satembra seguent que lo senyor rey feu les noces que pres per muller dona Margarida de Prades, e lo papa affermalos e mestra Vicens ferrer donals benediccio e donada la benediccio lo papa sen venc dinar a la torra den Ramon Deçpla qui es pres Valldonzella e aqui stec entro a xxviiij. del dit mes que entra en Barchinona e fo li feta gran festa e gran honor e fo la sua sposade en lo palau major del senyor rey en lo qual a xxj. de octubra de dit any en la sala de dit palau tenc consistori.

Guerra. — Eu lo dit auy de mil CCCVIIIIo, en dissapte a .xxv. de maig, lostol partí de Barchinona per anar en Serdenya e segons ques deya vulgarment eren entre aquells quiy eren armats primes e lanos partiren de .x. en .xij.a persones per auant se troba la jornada de la batalla qne no bestauen a .viiij.a los quals y anaren per ajudar a conquerir la illa al molt alt senyor en Martí, rey de Sicilia, qui molt temps los hi hauia sperats. Del qual stol fo capita mossen. Pere Torrellas e arribaren sans e salues per gracia de Den de la illa de Serdenya, mas perderen molts cauals per mar.

Guerra.—Dinmenge a .xxx. de juny mil CCCCVIIIJ los sarts ab moltes cordes e ligams que hauian aperellats se hauian lexat dir que penyarian los catalans e que lurs men jarian lo fetja e varen venir molt poderosament contra los catalans en nombre de xxij. fins en xxiij.a E los catalans no bestauen a viij.a e noucents e fo

volentat de Deu que lo senyor rey ab tota sa gent feri tant animadament ab les balestes qui faheren marauelles, y com los sarts veheren que axi los conuidauen, giraren les spatles e fugiren e los nostros a bell encalçar e matar sens resistencia. Dits sarts van girar deuers la vila de sanct Luri e van le pendra sens que los de dintra no los seberen fer resistencia, e varen matar e empresonar ne molts, e los catalans menjaren he refrescaren de so qne los sarts hauian fet aparellar per ells que crehien de matar tots los catalans. E trobas que muriren en lo camp dins spay de una lengua e mija pessats sed milia sarts entre morts e presos. E aço fo gran miracle de mon Senyor. E dels nostros noy moriren que xxxvj. homens.

Gran terratremol.[1] —Lany mil CCCCXXVIJ en lo mes de març comensa ten gran

1. Sobre'ls terratrèmols a Catalunya durant el segle xv, cal consultar la petita y substanciosa monografía del canonge Jaume Ripoll y Vilamajor, publicada dues vegades durant l'any 1829 (la segona ab una addició) que's nomena : *Documentos que pueden servir para ilustrar la historia de los temblores de tierra acaecidos en Cataluña a principios y mitad del siglo quince, de cuyo azote se vió enteramente libre o esperimentó ligeros daños la ciudad de Vich, por la intercesión de su hijo y patrono S. Justo confesor. Publicalos D. J. R. V.* També'n parlen el P. Mariana (*Hist. de Esp.*, lib. 20, cap. 11), Capmany (*Mem. hist. de Barc.*, I, 4, Ap. p. 66), Bolós (*Not. de los est. volc. de Olot*, p. 11), el P. Aymerich (*Episcop. Barc.*, p. 386), Diago (*Cond. de Barc.*, lib. 3, cap. 22), Serra y Postius (*Hist. de Montserrat*, par. 2, cap. 22), Tristany (*Corona Benedictina*, p. 351), Florez (*Esp. sagr.*, t. 28, p. 230), Villanueva (*Viage lit.*, t. 6, p. 111), Ll. Roca (*Fastos ilerdenses*) y altres moderns.

A més del quen diuen les obres d'En Comes (*Libre de Coses Asenyalades*), la *Rubrica* d'En Bruniquer y el *Manual de Novells Ardits* que no reproduim per manca d'espay y esser de fàcil consulta, copiarém per son gran interès lo següent document que figura en el foli XLVIIII del *Llibre de Ceremonial* o de *Sollemnitats* de l'Arxiu Municipal de Barcelona y fa referencia al meteix terratremol del *Noticiari*:

«*Lo Terratremol qui comença en barchna e en altres parts del principat de Cathalunya diumenge en la nit a* [en blanch*] *de Març any M. CCCC. XXVII.*

Sapien tuyt e sie manifest com exigents nostres peccats provocants la ira e indignacio del subiran Jutge deu e Senyor nostre puuint nos, no segons nostres demerits mas punint, se recordas de la sua infinida misericordia per continuada suplicacio de la Regina celestial mara sua e endesemps Verge Mara semblantment de misericordia e dels pecadors piadosa advocada nostra dona Santa Maria. E per intercessio de la Verge martir patrona e Cors sanct de aquesta Ciutat madona Santa Eulalia, se segui que digmenge a[dos] de Març en la nit seguent vers les VIIII° hores, any de

* Suplim aquest blanch ab la noticia treta del *Manual de Novells Ardits*, t. 1er p, 249, ahont se llegeix : «*Març*. Diumenge II. En la nit seguent pus prop a aquest digmenge prop apres que hagueren tochades IX hores, per voler de Deu fou terratremol en la Cintat de Barchinona lo qual no dnra gaire sino fort poch. E la nit del dilluns apres seguent entre una e dues hores apres migenit, se continua lo dit terratremol e dura I poch mes que la primera vegada.»

terretremol que en aquest bisbat de Girona enderroca hun loch quis deya Mer e Osor, Angles e sanct feliu de Peyrols e moltas casas e masos circunuehins e noy muri ningu e les gens hagueren fer barraques de fora e dormir alli ab que se repararen ab gran afany.

Terratremol. — En lo dit any a xv. de maig feu ten gran terratremol que ender-

la Nativitat de Nostre Senyor M.CCCCXXVII, comensa en la Ciutat de Barcelona e encare en diverses lochs del principat de Cathalunya terratremol lo qual continua perentrevalls de temps no solament en lo dit mes ans encare per tot lo dit any e encare en lany apres seguent e mes avant en vegades forts e speventables entant qne tota la gent de la dita Ciutat romas molt espentada e plena deglay. E jaquints molts lurs propries habitacions, faeren barraques per orts e Camps e altres lochs desabitats en les quals habitacions [stauen] de dies e de nits. Molts encare Monestirs e Esgleyes de Monjos negres e lochs lurs situats envers lo Bisbat de Gerona se enderrocaren e caygueren e molts dels habitadors de aquells hi moriren. Per la qual raho foren en la dita Ciutat instituidese fetes moltes devotes processons clamants merce e misericordia a nostre senyor deu. E per induccio de .I. religios del orde de frares menors appellat ffrare Matheu italia al qual tot lo poble feye gran sequela, molts foreu induhits a fer grans penitencies e specialment en dues processons se bateren e disciplinaren cascnna vegada mes de tres milie persones entre homens dones e infans entant que tro ala feste de Nadal apres seguent any M.CCCCXXVIII. les vegades en les quals se continuave lo dit terratremol eren pus lentes e suaus pensant la gent que nostre Senyor nos hagues perdonat. Mas crexent la malicia de les gents se segui que lo beneyt jorn de la nativitat del fill de deu appellat Nadal començant lany M.CCCCXXVIII stant lo poble ço es cascu en sa Esglea parroquial com lo divinal offici de la missa maior se celebrave, fou feta una molt gran e espeventabla percudida de terratremol la qual spahordi molt la gent pero no sen segui en apres tro a la jornada o feste de la purificacio de nostra dona sancta Maria del mes de Ffebrer en la qual jornada vers les VIII hores de mati feu una gran percudida de terratremol. E qualqe mige hora apres la prop dita percudida, stant la maior part del poble dins lnrs Esgleyes parroquials per lo offici de la benedicció dels ciris e de les Candeles e com la dita benedicció se feye, se segui una molt fort e desastrada e molt terrible percudida de terratremol semblant de la qual no ere stada sentida en lo passat, la qual dura per gran spay entant que tot hom se cuydave que los alberchs de la dita Ciutat se enderrochassen, pero no hi hac alberch en tota la dita Ciutat que nos consentis es fenes axi en parets foranes com dintre, en caygueren alsguns en hagueren apuntelar e hagueren enderroquar molts marlets de torres. E moltes torres e cases altes hagueren abexar. E mes se segui cas molt desastrat dins la Esglea de madona santa Maria de la mar, la qual com lo propdit terratremol se segui ere plena de poble molts dels quals volgueren exir per cascuns dels portals de la dita Esglea. E al exir del portal maior plach à nostre senyor que la *O* la qual ere sobre lo dit portal se desvia per lo dit terratremol e caygueren ne diverses pedres, e morirenhi be XXV persones entre homens dones e infants, los quals al exint del dit portal foren ferits per les dites pedres, ultra los quals ni moriren alsguns offegats e premuts com per cuyta dexir se lançassen o cayguessen los uns sobre los altres. E apres la dita jornada hic hac nova certa com en diverses parts del principat de Cathalunya se eren enderrocats diverses Castells, moltes Esgleyes e lochs e mortes infinides persones. Beneyt e loat ne sie de tot nostre Senyor deu e la sua molt purissima Mara, per tots temps. Amen.»

roca en dit bisbat Olot, Castell follit, Ridaure, Sancta Pau, lo Mayol e altras casas honrades e tots los masos de Bas. Hoc encara que muda hun bosch de verns qui era rost hun bon tret de metras e axi mudat visque e es en hun mas quis nomena lo Mercadal de Bas. Moriren dite jornada en dit loc de Olot xv. persones e entre las altras una dona ab iij. infans ab qui fugie e ab ella foren quatra; e mori dejuslo palau del dit loch. Era la dona muller de Jaume Arenys tixedor e era filla de Conill de Ridaura. En los altres lochs moriren pero no tants com ha Olot. Apres la gent, anujantse de jaura per les barraques, tornaren reparar las casas e habitar en aquellas los demes, e seguis a Castell fullit lo dia de nostra dona candaler del segon any que torna fer tant gran terratremol que torna enderrocar Castell follit e Olot e tota la vall de Vianya e la Real e Camprodon e Puig serda e molt altra mal feu que no fas mencio. Moriren a Castell follit lxxxv. persones sens molts nafrats; a la Real .viiij persones; a Camprodon c. persones e a sanct Johan sas badessas, que enderroca, moriren xxxx. persones entra dins e de fora; a Puig serda cxxxx persones e dejus Castell fullit mori una gran dona ab viij. persones; deyen li madona Blanca de Bell puig.

Las bocas de Amer. — E mes prop Mer a hun loc a qui diuhen Loret ahont se feren boques qui lensauen pedres y aygua ab terra ten alt com arbre quiy fos, e lensaua ten gran pudor que molts qui tal volien veura hi moriren e si aucells volauen sobra dites boques tornauen morts en terra e si mil y anassen e volian molt veura y morien. E aço fou en los dits anys de mil CCCCXXVIJ• XXVIIJ, e yo Johan Toralles ciutada de Vic viu totas les dites cosas com es continuat.»

E. MOLINÉ Y BRASÉS

26

AYUNTAMIENTO DE BARCELONA
Instituto de Historia de la Ciudad

BIBLIOTECA

Inv. n.º
Ms. B-281